

Justitsministeriet

Lovafdelingen

Kontor: Statsretskontoret
Sagsnr.: 2006-792-0218
Dok.: LVM40147

Besvarelse af spørgsmål nr. 1 af 7. marts 2006 fra Folketingets Udvalg til Behandling af Grundlovsforslag (GRL alm. del).

Spørgsmål:

”I forbindelse med et besøg fra det irske parlaments Committee on the Constitution, hvor de irske parlamentarikere skal mødes med Folketingets Udvalg til Behandling af Grundlovsforslag og Retsudvalget, har de irske parlamentarikere stillet en række spørgsmål, jf. GRL alm. del bilag 4, vedrørende den danske grundlov, som ministeren bedes besvare.”

Svar:

1. Der er med henvisning til grundlovens § 76 om ret til fri undervisning stillet spørgsmål om, hvorvidt der findes andre ”justiciable” social-økonomiske rettigheder i Danmark.

Herom bemærkes, at det i den statsretlige litteratur har været drøftet, om en borger kan støtte direkte ret på bestemmelsen i grundlovens § 75, stk. 2.

Grundlovens § 75, stk. 2, bestemmer, at den, der ikke kan ernære sig eller sine, og hvis forsørgelse ikke påhviler nogen anden, er berettiget til hjælp fra det offentlige, dog mod at underkaste sig de forpligtelser, som loven herom påbyder.

Om drøftelserne i den statsretlige litteratur kan der bl.a. henvises til Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret 2, 3. udgave ved Ole Espersen (1980), side 784, Max Sørensen, Statsforfatningsret, 2. udgave ved Peter Germer (1973), side 338, Kirsten Ketscher, Offentlig børnepasning i retlig belysning, (1990), side 71, Henrik Zahle, Dansk Forfatningsret 3, 3. udgave (2003), side 221, samt Jørgen Rønno Bruun og Jens Peter Christensen, At hitte på – om grundlovens §§ 29, 73 og 75, UfR 1991 B side 35.

2. I forhold til grundlovens § 77 ønskes det oplyst, om der ved de danske domstole har været behandlet principielle sager vedrørende ytringsfrihed, og om der foreligger mange eksempler på, at borgere er blevet draget til ansvar ved domstolene i anledning af fremsatte ytringer.

Justitsministeriet skal hertil bemærke, at der ikke inden for den seneste årrække ses at være truffet mere principielle domstolsafgørelser om fortolkningen af grundlovens § 77. Det kan endvidere oplyses, at der jævnligt indbringes sager for domstolene om pålæggelse af efterfølgende ansvar for fremsatte ytringer, f.eks. vedrørende straffelovens § 267 om ærekrænkende ytringer.

Justitsministeriet er ikke i besiddelse af opgørelser over antallet af domstolsafgørelser om efterfølgende ansvar for fremsatte ytringer.

3. Vedrørende grundlovens §§ 78 og 79 er der rejst spørgsmål om, hvorvidt forenings- og forsamlingsfriheden alene omfatter danske statsborgere.

I den forbindelse kan det oplyses, at retten til at danne foreninger efter grundlovens § 78, stk. 1, og til at forsamle sig efter grundlovens § 79 gælder for ”borgerne”.

Udtrykket ”borgerne” omfatter ikke alene danske statsborgere. Bestemmelserne i grundlovens §§ 78 og 79 omfatter således efter omstændighederne også udlændinge, der opholder sig i Danmark, jf. herom Henrik Zahle, a.st., side 135 og 147, Peter Germer, Statsforfatningsret, 3. udgave (2001), side 298 og 305, Alf Ross, a.st., side 736 og 770 og Max Sørensen, a.st., side 384.

4. Herudover er der i relation til grundlovens § 78 rejst spørgsmål om, hvorvidt der findes eksempler på, at foreninger er blevet opløst ved dom.

I den forbindelse kan det oplyses, at Den internationale Arbejderforening for Danmark i 1874 blev opløst ved dommen UfR 1874.479 LHS, navnlig ”på grund af foreningens ved dens virksomhed tilkendegivne opfattelse af dens love og formål”.

Ved en højesteretsdom fra 1924 (UfR 1924.514 H) blev foreningen Nekkab opløst som ulovlig, da foreningen bl.a. tilstræbte at være tilholdssted for og bindeled mellem mænd med homoseksuelle tilbøjeligheder, således at dens sammenkomster bl.a. var egnet til at vække offentlig forargelse.

Det er sket, at en forening er blevet opløst umiddelbart ved lov, jf. lov nr. 349 af 22. august 1941 om forbud mod kommunistiske foreninger og mod kommunistisk virksomhed. Ved loven blev alle kommunistiske foreninger og sammenslutninger forbudt, og de bestående kommunistiske foreninger mv. blev opløst.

5. Endelig er der i forhold til grundlovens § 79 rejst spørgsmål om, hvorvidt retten til forsamlingsfrihed omfatter stationære møder og demonstrationer på offentlig vej.

Forsamlingsfriheden omfatter også stationære forsamlinger og demonstrationer på offentlig vej, idet politiet dog efter omstændighederne vil kunne give påbud om, at en forsamling skal mødes på en anden lokalitet end forudsat, eller at en demonstration skal ændre en forudsat rute.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt der er en særlig retlig regulering af demonstrationer mv. i nærheden af Folketinget, kan det oplyses, at der ikke findes sådanne særlige bestemmelser.

Fra retspraksis om grundlovens § 79 kan der henvises til, at Højesteret i dommen vedrørende den såkaldte rocker-lov (UfR 1999.1798 H) fremkom med følgende principielle udtalelse:

”Grundlovens § 79 lyder således:

”Borgerne har ret til uden forudgående tilladelse at samle sig ubevæbnede. Offentlige forsamlinger har politiet ret til at overvære. Forsamlinger under åben himmel kan forbydes, når der af dem kan befyrgtes fare for den offentlige fred.”

Denne bestemmelse om forsamlingsfrihed er ligesom bestemmelserne om ytringsfrihed i § 77 og foreningsfrihed i § 78 en nødvendig og selvfølgelig forudsætning for et demokrati. Af hensyn til muligheden for gennem forsamlinger at befordre meningstilkendegivelser sikrer bestemmelsen, at forsamlinger kan afholdes uden forudgående tilladelse fra en offentlig myndighed og ikke vilkårligt kan forbydes. Bestemmelsen hindrer imidlertid ikke, at der ved lov fastsættes regler, som – uden at være rettet mod en forsamlings meningstilkendegivelser – begrænser forsamlingsfriheden, når dette sker til beskyttelse af andre væsentlige interesser, herunder andres liv og velfærd. Sådanne begrænsninger må dog ikke gå videre end, hvad der er nødvendigt for en sådan beskyttelse, jf. herved også Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 11.”